

Lidia Dakowicz

Uniwersytet w Białymstoku

E-MAIL: l.dakowicz@uwb.edu.pl ORCID: 0000-0001-6424-1370

Zuzanna Kamińska

Studenckie Koło Naukowe Teorii Wychowania i Praktyki Pedagogicznej

Uniwersytet w Białymstoku

E-MAIL: zk83973@student.uwb.edu.pl ORCID: 0009-0009-0306-293X

Pedagog jako wzór osobowy w procesie wychowania w opinii studentów Pedagogiki Opiekuńczo-Wychowawczej Uniwersytetu w Białymstoku

STRESZCZENIE

Pedagog pełni ważną rolę w kreowaniu osobowości młodego pokolenia, przekazując mu wartości moralne i pomagając w budowaniu hierarchii wartości. Dlatego powinien być wzorem osobowym dla swoich wychowanków. Zagadnienie wzoru osobowego pedagoga było wielokrotnie podejmowane w literaturze przedmiotu oraz analizowane w badaniach prowadzonych m.in. wśród nauczycieli, uczniów i studentów kierunków nauczycielskich. W badaniach tych zwracano uwagę na różne aspekty omawianej problematyki. Celem artykułu jest przedstawienie opinii studentów kierunku Pedagogika Opiekuńczo-Wychowawcza Wydziału Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku na temat roli pedagoga jako wzoru osobowego dla swoich wychowanków. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego. Uzyskane wyniki pokazały, że prawie wszyscy badani studenci uważają, że pedagog powinien być wzorem dla swoich wychowanków. Wskazywali oni, że powinien on przede wszystkim dawać przykład właściwego zachowania, umiejętności budowania dobrych relacji międzyludzkich, postawy opartej na wysokich wartościach oraz kompetencji merytorycznych i praktycznych. Wyniki te świadczą o tym, że badani studenci są świadomi obszarów, w jakich pedagog powinien być wzorem osobowym dla swoich wychowanków. Mogą one też wskazywać na istniejącą wśród badanych studentów potrzebę, aby pedagog rzeczywiście pełnił tę rolę w procesie wychowania.

SŁOWA KLUCZOWE: wzór osobowy, pedagog, studenci pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej

Wprowadzenie

Rozwój dziecka zależy w dużej mierze zależy od środowiska, w jakim wzrasta. Pierwszym i najważniejszym jest zdecydowanie środowisko rodzinne, jednak, gdy dziecko wchodzi w wiek przedszkolny i szkolny, istotną rolę w jego życiu zaczynają odgrywać również inne środowiska, w tym w dużej mierze środo-

wisko szkolne, w którym uczeń spędza znaczną część swojego czasu, otoczony przez rówieśników i pedagogów¹. Już na etapie edukacji przedszkolnej podkreśla się istotne znaczenie pedagoga w życiu dziecka. W tym wieku dzieci przechodzą dynamiczne i nieustanne zmiany, i to m.in. od wychowawcy zależy, w jakim stopniu i w jakim kierunku będą się rozwijać (Hałaczkievicz, 2018). Również w szkole osobą kierującą rozwojem dziecka staje się wychowawca klasy, który przejmuje odpowiedzialność nad wychowankiem na czas jego pobytu w placówce. Jego zadaniem jest wspieranie rozwoju ucznia, zarówno w sferze społecznej, jak i intelektualnej (Paśko, 2016). Stąd pedagog powinien być świadomy swojej roli w procesie wychowawczym, ponieważ to on, zaraz po rodzicach, ma największy wpływ na prawidłowy przebieg kształtowania się osobowości młodego człowieka. Kierując rozwojem dziecka, oddziałuje na jego osobowość, stając się tym samym wzorem do naśladowania.

Zawód pedagoga należy do najstarszych profesji, gdyż już w czasach wspólnot pierwotnych ważne było przekazywanie wiedzy przez starszyznę rodu. Na przestrzeni wieków, w zależności od danego kraju, zmieniały się jedynie zakres obowiązków i rola społeczna nauczyciela, dostosowane do potrzeb i interesu społecznego (Mazur, 2015). Badając przemiany zachodzące w podejściu do pedagogów, można zauważyć, że w każdym okresie oczekiwano od nich, iż będą autorytetem dla swoich wychowanków (Możdżeń, 1992). Pedagog od zawsze był postrzegany nie tylko jako wzór w zakresie przekazywanej wiedzy i umiejętności, lecz także jako autorytet osobowy dla swoich wychowanków (Legowicz, 1967; Możdżeń, 1992). Już w starożytności Sokrates (469–399 p.n.e.) uważał, że nauczyciel powinien być wzorem mądrości, szlachetności i bezinteresowności (Mazur, 2015). W późniejszych wiekach Jan Amos Komeński (1592–1690) pisał, że nauczyciel ma być takim, jakim pragnie uczynić innych, a także powinien władać sztuką kształtowania ludzi (Mazur, 2015). Współcześnie podkreśla się, że pedagog w istotny sposób wpływa na kształtowanie się tożsamości ucznia (Żegnałek i Gutkowska-Wyrzykowska, 2016; Szulczyński, 2021).

1 Autorki używają terminu „pedagog” w odniesieniu do osób zajmujących się nauką i wychowaniem dzieci oraz młodzieży. Pedagog może pracować w szkole, placówce opiekuńczo-wychowawczej, poradni psychologiczno-pedagogicznej, a także w instytucjach kultury. Termin ten często bywa stosowany jako synonim nauczyciela, który, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 14 września 2023 r. w sprawie kwalifikacji wymaganych od nauczycieli, powinien legitymować się przygotowaniem pedagogicznym. <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/karta-nauczyciela-16790821> [dostęp: 24.05.2025]. W związku z tym w niniejszym artykule termin „pedagog” będzie używany zamiennie z określeniami „nauczyciel” oraz „wychowawca”.

Określenie wzoru osobowego pedagoga

Internetowa *Encyklopedia PWN* definiuje wzór osobowy jako

wyobrażenie zespołu cech, do których posiadania aspiruje członek zbiorowości, chcąc być w zgodzie z postulowanym lub faktycznie w niej panującym systemem wartości (np. wzór osobowy rycerza, ziemianina, kupca, gentlemena, artysty, żołnierza, rewolucjonisty, uczonego); wzór osobowy ma zawsze charakter normatywny i bywa ideałem dalekim od rzeczywistości; bywa również postulatem dostosowania się jednostki do norm przestrzeganych przez większość członków grupy, do której jednostka chce należeć².

Alina Rynio opisała pojęcie wzorca osobowego z punktu widzenia wybranych dziedzin nauki:

W pedagogice wzory osobowe często konkretyzują i uosabiają ideał wychowania, pojmowany najogólniej jako najwyższy cel wychowania, któremu powinny być podporządkowane inne cele, treści i metody pracy wychowawczej, a także jako ogół celów i norm regulujących działalność wychowawczą oraz wzór osobowy określający cechy pożądane z punktu widzenia celów wychowania (Rynio, 2018, s. 588).

Lucyna Bakiera i Barbara Harwas-Napierała, analizując pojęcia wzoru i wzorca osobowego, doszły do wniosku, że

wzór osobowy jest realnie lub fikcyjnie istniejącą postacią. Stanowi ucieleśnienie wzorca osobowego, który jest bytem abstrakcyjnym. Wzorzec osobowy stanowi bezimienny zespół cech osobowych. Jest kategorią teoretyczną, utworzoną z cech pożądanych (choć nie zawsze pozytywnych) wzorów osobowych (Bakier i Harwas-Napierała, 2016, s. 22).

Jak zauważyły autorki, wzór osobowy nie zawsze jest ideałem dobrego człowieka, ponieważ jest zależny od oczekiwań danej społeczności.

Kwestia wzoru osobowego pedagoga została poruszona przez Martynę Szczotkę, która odniosła to zagadnienie do autorytetu nauczyciela w kontekście wychowania przedszkolnego. Jej zdaniem najważniejszym czynnikiem wywierającym wpływ na rozwój dziecka jest postawa nauczycielki. To ona stanowi wzór do naśladowania, „stymuluje przeżycia dzieci, organizuje warunki ciekawej zabawy, dostarcza wiadomości o otaczającym świecie” (Szczotka, 2015, s. 151). Można zatem zauważyć, że już od najmłodszych lat, nauczyciel jest jedną z osób, które biorą udział w kształtowaniu tożsamości wychowanka, stając się dla niego autorytetem i wzorem osobowym. Należy jednak pamiętać, że postrzeganie nauczyciela jako wzorca zmienia się wraz z wiekiem uczniów. W przypadku dzieci szacunek budzi już sam fakt bycia dorosłym, natomiast młodzież w wieku nastoletnim nie patrzy na nauczyciela

2 <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wzor-osobowy;3999283.html>

w sposób bezkrytyczny, stąd pełnienie roli autorytetu staje się dla nauczycieli znacznie trudniejsze (Bakiera i Harwas-Napierała, 2016).

Jak wspomniano we wstępie, ważną rolę w kreowaniu osobowości młodego pokolenia odgrywa nauczyciel. Powinien on stanowić wzorzec, przekazując uczniom wartości moralne i wspierając ich w budowaniu własnej hierarchii wartości. Wojciech Welskop podkreślał, że

zadaniem nauczyciela jest ustawiczne poszukiwanie wraz z uczniami obiektywnych wartości moralnych w obszarze dostępnej im wiedzy na temat świata i rzeczywistości, która ich otacza i którą sami współtworzą oraz dążenie do ich współkreowania (Welskop, 2013, s. 261).

Paulina Duda wskazała na wartości, jakie powinien przekazywać nauczyciel, wśród których wymieniła wartości intelektualne, wyrażające się w precyzyjnej i gruntownej wiedzy nauczyciela, czytelności jego wypowiedzi, umiejętności interesującego przekazywania nauczanych treści czy dobrej organizacji pracy oraz wartości moralne, takie jak konsekwencja, obiektywizm, punktualność, a także życzliwy stosunek do innych ludzi. O atrakcyjności zewnętrznej nauczyciela, decyduje natomiast „kultura osobista, wyczucie taktu, donośny, miły głos, schludny ubiór i poczucie humoru (Duda, 2015, s. 79). Równie ważnym czynnikiem jest dobre opanowanie umiejętności dydaktycznych i pedagogicznych, dzięki którym nauczyciel potrafi zindywidualizować swoje podejście do ucznia i skutecznie oddziaływać na jego potrzeby (Duda, 2015).

Temat wzoru osobowego nauczyciela podjęła również Helena Słotwińska, która wskazała, że w wychowaniu bardzo ważne jest świadectwo życia wychowawcy. „Drogą prowadzącą wychowanka do odkrycia godności jest świadectwo godnego życia wychowawcy. To świadectwo motywuje wychowanka do postępowania zgodnego z otrzymanym wzorem osobowym” (Słotwińska, 2021, s. 102). Możemy zatem wnioskować, że aby być wzorem osobowym, nauczyciel musi posiadać określone predyspozycje osobiste wynikające z jego charakteru. Pedagog powinien dawać przykład własnym życiem, opartym na ugruntowanych wartościach. „Osobiste wartości nauczyciela kształtują przekonania uczniów na temat tego, co jest dla nich ważne w trakcie realizacji różnorodnych zadań, w jaki sposób powinni traktować innych ludzi czy też jak spędzać czas wolny” (Welskop, 2013, s. 265). Z kolei Michał Korbelak i Justyna Burkot, analizując opinie rodziców na temat autorytetu nauczyciela, doszli do wniosku, że

z punktu widzenia rodziców nauczyciel z autorytetem wpływa w znaczący sposób na proces kształcenia. Zachęca on uczniów do nauki, staje się dla nich wzorcem do naśladowania, mobilizuje do rozwijania i pogłębiania zainteresowania,

poszerzania zakresu posiadanych umiejętności, jak również otwierania się na to, co nowe, a dotychczas nieznanne (Korbelak i Burkot, 2016, s. 12).

Na temat postrzegania nauczyciela jako wzoru dla swoich wychowanków, prowadzono liczne badania, które pozwalają spojrzeć na to zagadnienie z różnych perspektyw. Przykładem mogą być badania Anny Jakubowicz-Bryx, prowadzone wśród nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, dotyczące zdobywania przez nich autorytetu wśród wychowanków. Na pytanie o świadomość posiadania autorytetu ankietowani odpowiedzieli jednoznacznie, że ich wychowankowie postrzegają swojego nauczyciela jako autorytet. Pytanie zostało doprecyzowane o siłę tego zjawiska; tutaj również ankietowani sądzili, że wpływ ich autorytetu jest silny. Można zatem wnioskować, że nauczyciele są świadomi swojej istotnej roli w kształtowaniu osobowości wychowanków oraz znaczenia wzorca osobowego w ich życiu (Jakubowicz-Bryx, 2014, s. 92). W roku szkolnym 2016/2017 Olimpia Gogolin i Eugeniusz Szymik przeprowadzili badania sondażowe wśród uczniów szkół podstawowych powiatu rybnickiego. Badanym zadano m.in. pytanie: „Czy nauczyciel jest dla Ciebie autorytetem?”. Większość dzieci odpowiadała twierdząco, jednak nieco ponad 20% zarówno chłopców, jak i dziewcząt nie uznało nauczyciela za autorytet. Autorzy sugerują, że przyczyną takiego stanu rzeczy może być obniżenie prestiżu zawodu nauczyciela w społeczeństwie (Gogolin i Szymik, 2018, s. 244). Również Lidia Dakowicz, prowadząc w 2001 r. badania dotyczące wartości istotnych dla przyszłych nauczycieli, zapytała studentów kierunków nauczycielskich Uniwersytetu w Białymstoku, czy ważne jest, aby nauczyciel był wzorem dla swoich uczniów. Okazało się, że zdecydowana większość (93,3%) badanych studentów kierunków nauczycielskich odpowiedziała na to pytanie twierdząco (Dakowicz, 2006, s. 101).

Badania własne

Artykuł prezentuje wyniki badań, przeprowadzonych w roku akademickim 2023/2024, dotyczących roli pedagoga w przekazie wartości w opinii studentów Pedagogiki Opiekuńczo-Wychowawczej Uniwersytetu w Białymstoku. Badaniami objęto studentów pierwszego i trzeciego roku studiów stacjonarnych pierwszego stopnia (licencjackich), co pozwoliło porównać poglądy osób rozpoczynających oraz kończących edukację na tym kierunku.

Celem prezentowanego materiału jest przedstawienie opinii studentów studiów stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku Pedagogika Opiekuńczo-Wychowawcza Wydziału Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku na temat roli pedagoga jako osobowego wzoru dla swoich wychowanków.

Sformułowano następujące problemy badawcze:

1. Czy badani studenci uważają, że pedagog powinien być wzorem dla swoich wychowanków?
2. W jakich aspektach pedagog powinien być przede wszystkim wzorem dla swoich wychowanków?
3. Jakie czynniki różnicują opinie respondentów na temat tego, w czym przede wszystkim pedagog powinien być wzorem dla swoich wychowanków?

W literaturze pedagogicznej podkreśla się, że jednym z kluczowych wyzwań pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej jest konieczność weryfikacji predyspozycji do zawodu pedagoga (Gajewska, 2021). Jednym z istotnych aspektów profesjonalizmu w tym zawodzie jest świadomość wpływu, jaki pedagog wywiera na rozwój moralny swoich wychowanków. Autorki niniejszego opracowania postanowiły zatem poznać opinie osób aspirujących do podjęcia pracy zawodowej w obszarze opieki i wychowania – studentów kierunku Pedagogika Opiekuńczo-Wychowawcza na Wydziale Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku – na temat roli pedagoga w tym zakresie.

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, wykorzystując jako narzędzie badawcze zmodyfikowany kwestionariusz ankiety „Wartości a funkcjonowanie w roli nauczyciela”, opracowany przez Lidię Dakowicz (2006). Ogółem przebadano 55 studentów pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, w tym 28 pierwszego (50,9%) oraz 27 trzeciego (49,1%) roku studiów stacjonarnych pierwszego stopnia. W badaniach wzięły udział osoby obecne w tym czasie na zajęciach. Uzyskane wyniki poddano analizie statystycznej z wykorzystaniem programu IBM SPSS Statistics 29. Do oceny związku pomiędzy zmiennymi zastosowano test niezależności χ^2 Pearsona.

Zanim zostaną przedstawione poglądy badanych studentów na temat pedagoga jako wzoru osobowego, niezbędne jest scharakteryzowanie osób badanych pod względem cech społeczno-demograficznych. W badaniu uczestniczyły głównie kobiety (85,5%) w wieku od 18 do 24 lat, z czego najliczniejszą grupę stanowili studenci w przedziale wiekowym 20–21 lat (43,6%). Większość badanych pochodziła z miejscowości liczących powyżej 100 tys. mieszkańców (45,5%). Najwięcej z nich mieszkało na stacji (49,1%). Prawie połowę uczestników badania stanowiły osoby określające się jako wierzące (45,5%), niebędące członkami organizacji, stowarzyszeń, grup religijnych ani kół naukowych (89,1%). Osoby należące do organizacji najczęściej wskazywały, że są to ruchy i wspólnoty religijne. Zdecydowana większość respondentów

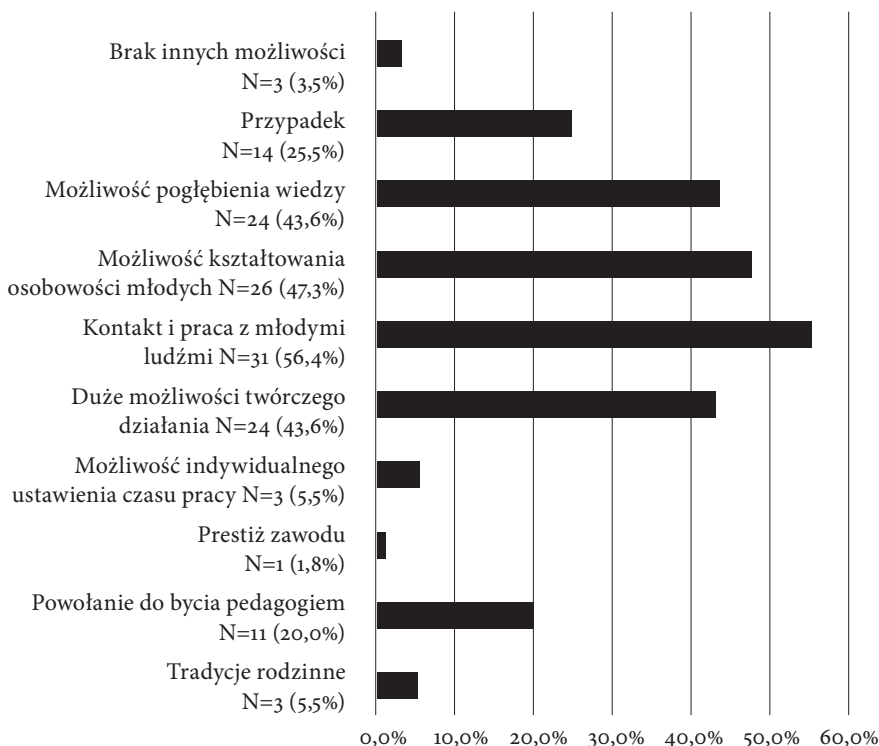
deklarowała, że ma rodzeństwo (87,3%), przy czym największy odsetek stanowili studenci mający jedno rodzeństwo (45,5%). Ponad połowa badanych studentów oceniła swoją sytuację materialną jako raczej dobrą (50,9%). Szczegółowe wyniki przedstawia Tabela 1.

Tabela 1. Cechy społeczno-demograficzne badanych studentów

Charakterystyka badanych studentów		N	%
Płeć	kobiety	47	85,5
	mężczyźni	8	14,5
	Ogółem	55	100,0
Wiek	18–19 lat	12	21,8
	20–21 lat	24	43,6
	22–24 lata	19	34,5
	Ogółem	55	100,0
Pochodzi z miejscowości	do 5 tys.	14	25,5
	5–10 tys.	4	7,3
	10–20 tys.	4	7,3
	20–50 tys.	4	7,3
	50–100 tys.	4	7,3
	powyżej 100 tys.	25	45,5
	Ogółem	55	100,0
Aktualne miejsce zamieszkania	dom studencki	0	0,0
	dom rodzinny	15	27,3
	u krewnych	5	9,1
	własne mieszkanie	7	12,7
	stacja	27	49,1
	inne	1	1,8
	Ogółem	55	100,0
Autodeklaracja religijna	głęboko wierzący	8	14,5
	wierzący	22	40,0
	niezdecydowany, ale przywiązany do tradycji religijnej	8	14,5
	obojętny religijnie	11	20,0
	niewierzący	6	10,9
	Ogółem	55	100,0
Przynależność do organizacji	należy i działa aktywnie	5	9,1
	należy jako mało aktywny członek	1	1,8
	nie należy	49	89,1
	Ogółem	55	100,0
Liczba rodzeństwa	jedno	25	45,5
	dwoje	13	23,6
	troje i więcej	10	18,2
	brak rodzeństwa (jedynak)	7	12,7
	Ogółem	55	100,0
Ocena sytuacji materialnej	bardzo dobra	17	30,9
	raczej dobra	28	50,9
	przeciętna	10	18,2
	raczej zła	0	0,0
	bardzo zła	0	0,0
	Ogółem	55	100,0

Źródło: badania własne.

W odpowiedzi na pytanie o motywy wyboru studiów na kierunku pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, badani najczęściej wskazywali na kontakt i pracę z młodymi ludźmi (56,4%), możliwość kształtowania osobowości młodych (47,3%), duże możliwości twórczego działania (43,6%) oraz możliwość pogłębiania wiedzy (43,6%). Szczegółowe wyniki przedstawia Wykres 1.

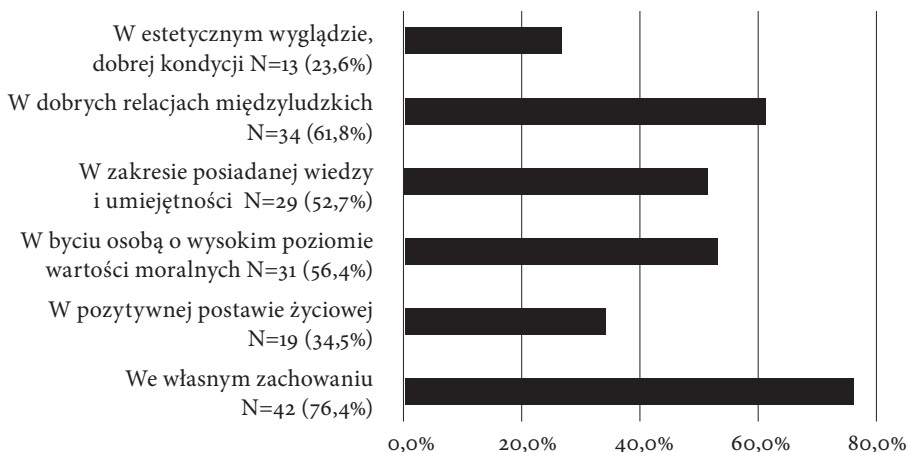

Wykres 1. Motywy wyboru studiów badanych studentów

Wartości na wykresie nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Prawie wszyscy badani studenci (98,2%) uważali, że pedagog powinien być wzorem dla swoich wychowanków. Jedynie jedna osoba nie potrafiła się do tego ustosunkować – była to 22-letnia studentka pierwszego roku studiów licencjackich. W opinii respondentów pedagog powinien być przede wszystkim wzorem we właściwym zachowaniu (76,4%), w dobrych relacjach międzyludzkich (61,8%), w posiadaniu wysokich wartości moralnych (56,4%) oraz w zakresie wiedzy i umiejętności (52,7%). Dokładne dane przedstawia Wykres 2.

Wykres 2. Opinie badanych studentów na temat tego, w jakich aspektach pedagog powinien być przede wszystkim wzorem dla swoich wychowanków

Wartości na wykresie nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka odpowiedzi.

Źródło: badania własne.

Szukając odpowiedzi na postawiony problem badawczy: „Jakie czynniki różnicują opinie respondentów na temat tego, w czym przede wszystkim pedagog powinien być wzorem dla swoich wychowanków?”, uwzględniono takie zmienne, jak: wiek, rok studiów, miejsce pochodzenia, ilość rodzeństwa, sytuacja materialna, autodeklaracja religijna oraz motywy wyboru studiów. Analiza wykazała, że opinie badanych studentów na temat tego, w jakich aspektach pedagog powinien stanowić wzór dla swoich wychowanków, różnicowały się ze względu na rok studiów, sytuację materialną oraz niektóre motywy wyboru kierunku pedagogiki opiekuńczo-wychowawcza. W przypadku pozostałych zmiennych nie odnotowano statystycznie istotnych różnic. Badani studenci trzeciego roku pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej częściej niż studenci pierwszego roku uważali, że pedagog powinien być wzorem we właściwym zachowaniu ($p < 0,01$), w zakresie wiedzy i umiejętności ($p < 0,01$) oraz w estetyce wyglądu i kondycji fizycznej ($p < 0,05$). Respondenci deklarujący bardzo dobrą sytuację materialną najczęściej podawali, że pedagog powinien być wzorem w byciu wartościową osobą ($p < 0,05$) oraz w zakresie posiadanej wiedzy i umiejętności ($p < 0,05$). Badania pokazały również, że osoby, które wybrały ten kierunek studiów ze względu na kontakt i pracę z młodymi ludźmi, częściej wskazywały, że pedagog powinien być wzorem

w budowaniu dobrych relacji międzyludzkich ($p < 0,05$). Natomiast respondenci kierujący się możliwością pogłębiania wiedzy częściej akcentowali potrzebę, by pedagog stanowił wzór we właściwym zachowaniu ($p < 0,05$).

Podsumowanie

Wyniki przeprowadzonych badań wykazały, że niemal wszyscy badani studenci kierunku Pedagogika Opiekuńczo-Wychowawcza Uniwersytetu w Białymstoku byli zgodni co do tego, że pedagog powinien być wzorem dla swoich wychowanków. Większość z nich wskazywała, że pedagog powinien stanowić wzór przede wszystkim we właściwym zachowaniu, w dobrych relacjach międzyludzkich, byciu wartościową osobą oraz w zakresie posiadanej wiedzy i umiejętności. Wyniki te mogą świadczyć o wysokiej świadomości studentów w zakresie odpowiedzialności, jaka wiąże się z pełnieniem roli wychowawczej, zwłaszcza w kontekście pracy z dziećmi i młodzieżą, dla których pedagog stanowi istotny punkt odniesienia.

Fakt, że studenci trzeciego roku zdecydowanie częściej niż studenci pierwszego roku dostrzegali potrzebę, aby pedagog był wzorem we właściwym zachowaniu, w posiadanej wiedzy i umiejętnościach, a także w estetycznym wyglądzie i dobrej kondycji fizycznej, może sugerować, że wraz z pogłębianiem wiedzy pedagogicznej oraz nabywaniem doświadczenia praktycznego studenci zaczynają postrzegać rolę pedagoga w sposób bardziej wieloaspektowy i profesjonalny.

Ponieważ badania objęły wyłącznie studentów jednego kierunku i jednej uczelni, zasadne wydaje się rozszerzenie zakresu badań na studentów innych kierunków pedagogicznych Uniwersytetu w Białymstoku, jak również na studentów kierunków pedagogicznych z innych ośrodków akademickich w Polsce. Pozwoliłoby to na uzyskanie pełniejszego obrazu badanego zagadnienia oraz sformułowanie bardziej uniwersalnych wniosków dotyczących postrzegania roli pedagoga jako wzoru do naśladowania.

BIBLIOGRAFIA

- Bakiera, L. i Harwas-Napierała, B. (2016). *Wzory osobowe w rozwoju człowieka*. Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Dakowicz, L.A. (2006). *Świat wartości przyszłych nauczycieli*. Trans Humana.
- Duda, P. (2015). Autorytet nauczyciela w percepcji młodzieży. W: J.M. Łukasik i B. Stańkowski (red.), *Wyzwania szkolnej codzienności* (s. 67–98). Wydawnictwo WAM.
- Encyklopedia PWN. <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wzor-osobowy;3999283.html> [dostęp: 26.07.2024].
- Gajewska, G. (2021). „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” odzwierciedleniem przemian w teorii, metodyce i praktyce oraz inspiracją do rozwoju pedagogiki opiekuńczej. *Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze*, 6, 3–14.

- Gogolin, O. i Szymik, O. (2018). Obraz nauczyciela w oczach uczniów klas I–III szkół podstawowych. *Chowanna*, 1, 237–254.
- Hałaczkiweicz, K. (2018). Znaczenie przedszkola w rozwoju i procesie wychowania dziecka. *Dyskursy o kulturze*, 10, 29–40.
- Jakubowicz-Bryx, A. (2014). Zdobywanie i budowanie autorytetu wśród nauczycieli wczesniej edukacji. *Roczniki Pedagogiczne*, 2, 83–92.
- Karta Nauczyciela. (1982). <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/karta-nauczyciela-16790821> [dostęp: 24.05.2025].
- Korbelak, M. i Burkot, J. (2016). Autorytet nauczyciela w percepcji uczniów i ich rodziców. *Problemy Współczesnej Pedagogiki*, 2, 7–16.
- Legowicz, J. (1967). Pedagogika francuskiego naturalizmu. W: Ł. Kurdybacha (red.), *Historia wychowania* (t. 1, s. 609–619). PWN.
- Mazur, P. (2015). *Zawód nauczyciela w ciągu dziejów*. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie.
- Możdżeń, S.I. (1999). *Zarys historii wychowania do 1795 roku*. Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP.
- Paśko, I. (2016). Rozważania o kompetencjach pedagogicznych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 4, 105–119.
- Rynio, A. (2018). Nauczyciel jako wzór osobowy w wychowaniu moralnym. *Studia Elbląskie*, XIX, 585–596.
- Słotwińska, H. (2021). Wzór osobowy nauczyciela gwarancją sukcesu edukacyjnego ucznia. W: A. Karpińska, M. Zińczuk i K. Kowalczyk (red.), *Nauczyciel we współczesnej rzeczywistości edukacyjnej* (s. 97–120). Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Szczotka, M. (2015). Nauczyciel wychowania przedszkolnego w percepcji dzieci 3-4-letnich. *Nauczyciel i Szkoła*, 2, 143–155.
- Szułczyński, A.J. (2021). Wartość godności człowieka jako czynnik integrujący podmioty edukacji. W: A. Karpińska, K. Borawska-Kalbarczyk i A. Szwarc (red.), *Edukacja w przestrzeni społecznej – paradygmaty zmian* (s. 289–301). Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Welskop, W. (2013). Relatywizm wartości nauczyciela a kształtowanie tożsamości uczniów. W: J. Bartoszewski, J. Śwędrak i E. Struzik (red.), *Wychowanie: czy może „obejść się” bez duchowości?* (s. 255–267). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Sieradzu.
- Żegnałek, K. i Gutkowska-Wyrzykowska, E. (2016). Nauczyciel – misja czy zawód. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika*, 13, 173–184.

SUMMARY

The Pedagogue as a Role Model in the Upbringing Process

The pedagogue plays an important role in shaping the personalities of the young generation, conveying moral values to his/her students and helping them form a hierarchy of values. So the pedagogue should be a role model for his/her pupils. The topic of the pedagogue as a role model has been mentioned in the literature and has been the subject of various studies, including research conducted among teachers, students, and teacher education majors. These studies have explored different aspects of this issue. The aim of this article is to understand the opinions of the students from the Pedagogical Care and Education Pedagogy program at the Faculty of Education of the University of Białystok regarding the role of the pedagogue as a role model for his/her students. The research was conducted using a diagnostic survey method. The results showed that almost all of the surveyed students believed that a pedagogue should be a role model for his/her students. According to the respond-

ents, a pedagogue should primarily be a role model in appropriate behaviour, positive interpersonal relationships, being a valuable person, and possessing knowledge and skills. These results show that the surveyed students are aware of the areas in which a pedagogue should be a role model for his/her pupils. They may also point to the need among the surveyed students for the teacher to be a role model in the upbringing process.

KEY WORDS: role model, pedagogue, students of care and educational pedagogy